

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN ÖZ YETERLİLİK DÜZEYLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Fahri SEZER*
İsa Yücel İŞGÖR**
Ahmet Ragıp ÖZPOLAT***
Mukaddes SEZER****

Özet

Bu araştırma, değişik orta öğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin öz yeterlik algılarını bazı değişkenler açısından incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya farklı okul türlerinden toplam 196 öğrenci alınmıştır. Öğrencilerin öz yeterlik algılarını belirlemek amacıyla 1982 yılında Sherer ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş olan ve Gözüm ve Aksayan (1998) tarafından Türkçe'ye çevrilip güvenilirlik ve geçerlik çalışması yapılan "Öz Etkilik-Yeterlik Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde t testi ve varyans analizi kullanılmıştır. Apartman katında oturan öğrencilerin öz etkilik düzeyi müstakil (bahçeli) evlerde oturanlardan yüksek çıkmıştır. Sınavla ve yetenekle öğrenci alan okullarda öğrenim gören öğrencilerin öz etkilik düzeyi, genel liselerde öğrenim gören öğrencilerden yüksek çıkmıştır. Öğrencilerin yaşadıkları yer köy, ilçe ve şehir olmasına göre öz yeterlik algıları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Öz Etkilik-Yeterlik, Lise Öğrencileri, Okul Türü.

Abstract

This research has been carried out for the purpose of examining the self-efficacy levels of the student who have high school education in different high school institution in term of some variables. A total of 196 students from different high school types were taken in this research. For the purpose of identifying the self-efficacy levels of the students, "the self-efficiency-sufficiency scale" which was developed by Sherer and his friends in 1982 and translated into Turkish by Gözüm and Akkoyun (1998) was used. One way anova and t-test were used in the analysis of the data. Self-efficacy levels of students' living in flats were higher than that of living in independent houses. The self-efficacy level of the student getting education in the school which chooses its student with examinations and certain skills, scored higher. It has been observed that there has been meaningful differentiation on the self-efficacy levels in terms of the place they live whether in a village, district or city.

Key Words: Self-Efficacy-Sufficiency, High School Students, High School Types.

* Erzurum Spor Lisesi Rehber Öğretmeni

** Erzurum Mehmet Âkif Ersoy Lisesi Rehber Öğretmeni

*** Erzurum Sabancı İlköğretim Okulu Rehber Öğretmeni

**** Erzurum Evrenpaşa İlköğretim Okulu Rehber Öğretmeni

GİRİŞ

Günümüz eğitim yaşamı gençlerin rekabet etmelerini, hırslı olmalarını ve girişken özelliklere sahip olmalarını gerekli kılmaktadır. Ülkemizde özellikle özel sektörün gençleri istihdam etme payında son yıllarda bir artışın olduğu görülmektedir. Özel sektör veya devlet kurumları olsun yukarıda belirtilen özelliklere sahip gençlerin ÖSS, KPSS gibi meslek edinme sınavlarında daha başarılı olacaklarını söylemek yanlış olmaz. Bununla ilgili olarak Kuzgun (2003, s.52) “bir işi başarı ile sonuçlandıracağına inanma, kişi için bir tür güdü işlevi görmektedir; hem işi başlatmada hem de o işi başarı ile sonuçlandırmada olumlu etki yapmaktadır” açıklamasında bulunmuştur.

Yukarıda belirtilen hırs, istekli olma, girişken olma, rekabet gibi duyguları Bandura öz yeterlik kavramı ile ilişkilendirmiştir. Bandura öz yeterlik kavramını; bireyin belli bir performansı göstermek için gerekli etkinlikleri organize edip başarılı olarak yapma kapasitesine ilişkin kendi yargısı olarak ifade etmiştir (Griffin, 98, s.53). Ayrıca Bandura öz yeterliğin üç bileşenden oluştuğunu ifade etmiştir. Bunlar:

- 1) Bir işi yapmaya karşı duyulan istek,
- 2) Bir işi yerine getirmeye yönelik çaba,
- 3) Bir düşünceyi genelleyebilmedir (Norman ve ark; 2001, s. 36).

Öz yeterlilik hissi ne kadar güçlü olursa, o kişide o kadar çok çaba, ısrar ve direnç olur. Aynı zamanda yeterlilik inançları bireylerin düşünme biçimlerini, problem çözme becerilerini ve duygusal tepkilerini etkiler. Öz yeterliliğe yeterince sahip olmayan insanlar, olayların, görüldüğünden zor olduğunu düşünür ve her şeye dar bir görüş açısından bakarlar ve karşılaştıkları problemleri çözemezler. Fakat öz yeterliliği yüksek olan insanlar zor işlerde ve olaylarda rahatlık duygusu içinde daha güvenli ve güçlü olurlar (Kaptan ve Korkmaz, 2001).

Bandura ve ark. (1987, s. 563-571) yaptıkları bir araştırmada bireyin öz yeterlik algılarının yüksekliğinin zihinsel anlamda acıyı azaltmasında yardımcı olduğu sonucuna varmışlardır. Aynı şekilde Weinberg ve ark. (1984, s.352-358) da yaptıkları bir araştırmada bireyin öz yeterlik algılarının yüksek olmasının kilo vermesinde etkili olduğu sonucuna varmışlardır.

Bireyin öz yeterlik algıları dört temel kaynaktan elde edilen bilgilerden etkilenmektedir. Bunlar:

1. Bireyin doğrudan yaptığı başarılı ya da başarısız etkinlikler sonucunda elde ettiği bilgiler.
2. Dolaylı yaşantılar; bireyin kendine benzer başka kişilerin başarılı ya da başarısız etkinlikleri, bireyin aynı etkinlikleri kendinin de başarabileceğine ya da başaramayacağına ilişkin yargısını güçlendirir.
3. Sözel ikna; bireyin başarabileceğine ya da başaramayacağına ilişkin teşvikler, nasihatler, öğütler değişik ölçülerde öz yeterlik algısını etkiler.
4. Psikolojik durum; bireyin belli görevi başarma ya da başarısız olma beklentisi öz yeterlik algısını etkiler.

Algılanan yeterliliği yüksek olan birey, herhangi bir işin üstesinden gelebilmek için düşük olan bireylere göre daha çok çaba harcar, daha ısrarlı ve sebatkardır. Ayrıca algılanan öz yeterliliği yüksek olan birey herhangi bir şeyi denemekten, yaşantı geçirmekten düşük

olana göre daha az korkar. Algılanan öz yeterliği yüksek olan insanlar çevreyi daha çok kontrol edebileceğinden olayların üstesinden gelebilir ve dolayısıyla da yeni şeyleri denemekten korkmazlar (Senemoğlu; 2004, s.231).

Ayrıca öğrencilerin başarılı olmaları, onların öz yeterlik algıları ile ilişkili olduğu belirtilmiştir. Yapılan araştırmalara göre öz yeterlik inancının akademik başarıyı arttırdığı gözlenmiştir. Yani öz yeterlik ile öğrenci başarısı arasında bir ilişkinin olduğu bulunmuştur (Akbaba, 2004, s.63).

Öz yeterlik düzeyi bireyin psikolojik sağlığı ile de yakından ilişkilidir. Yoğun duygusal yaşantı geçiren bireylerde öz yeterlik algılarının yüksek olması bu yaşantıyı en az zararlı geçirmesinde olumlu bir etkiye sahiptir (Bauer ve ark.,2001, s. 424-448).

Yukarıda bireylerin öz yeterlik algılarını etkileyen çeşitli faktörlerden bahsedildi. Bu araştırmanın amacı ise, farklı ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören gençlerin öz yeterlik algılarını etkilediği düşünülen durumların, öz yeterlik algılarını ne ölçüde etkilediğini belirlemektir. Liselerde öğrenim gören gençlerin öz yeterlik algılarının bu gençlerin uzun süre yaşadıkları yere, öğrenim gördükleri okul türüne ve uzun süre yaşadıkları evlerin apartman katı veya müstakil (bahçeli) ev olmasına göre değişeceği düşüncesi ile hareket edilmiştir. Öğrencilere sunulan fırsatların yukarıda belirtilen değişkenler göz önüne alındığında farklılaşacağı ve bu farklılığın da öz yeterlik algılarını etkileyeceği araştırma çerçevesinde incelenmiştir.

Araştırmada cinsiyet değişkeni bir çok araştırmada incelendiği için bu araştırmada ele alınmamıştır. Yapılmış olan bu araştırmalarda kızların ve erkeklerin yetiştirilme tarzlarının farklılaştığını, her birinin kendi cinsiyetine uygun görülen faaliyetlere yönlendirildiği ifade edilmiştir. kadın ve erkeklerin farklı toplumsallaşma sürecinden geçmeleri, farklı deneyim fırsatlarına sahip olmaları ve yaptıkları işlere çevreden gelen tepkilerin, cinsiyetlerine göre farklılaşması onların kendilerini farklı alanlarda yeterli görmelerine neden olmaktadır. Bu ve benzer nedenlerden dolayı kız ve erkeklerin yetkinlik beklentilerinin bir birlerinden farklı olduğu ortaya çıkmıştır (Kuzgun, 2003, s.54).

II. YÖNTEM

A. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Erzurum il merkezinde bulunan liselerde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma toplam 196 öğrenciden oluşan bir örneklem grubuyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırma örneklemine giren öğrenciler “seçkisiz örnekleme” yöntemi ile belirlenmiştir.

B. Veri Toplama Araçları

1. Öz-Etkililik-Yeterlik Ölçeği

Öz-etkililik-yeterlik ölçeği davranış ve davranışsal değişimleri değerlendirmek üzere 1982 yılında Sherer ve arkadaşları tarafından geliştirilen likert tipi bir öz değerlendirme ölçeğidir. Ölçeğin Türkçe formunun güvenilirliği ve geçerliği Gözüm ve Aksayan (1998) tarafından yapılmıştır. Ölçek 23 maddeden oluşan 1-5 arası puanlanan likert tipi bir ölçek olup ergen ve yetişkinlere uygulanabilmektedir. Öz-etkililik-yeterlik ölçeğinin

test-tekrar-test güvenilirlik katsayısı $r=.92$, Cronbach Alfa iç tutarlılık kat sayısı .81 olarak bulunmuştur (Gözüm ve Aksayan, 1999;25-26).

2. Bilgi Formu

Öğrenciler hakkında gerekli bilgileri toplamak amacıyla, araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

C. İşlem

Araştırmada ölçeğin uygulamaları bizzat araştırmacı tarafından yapılmıştır. Uygulamaya geçilmeden önce öğrencilere araştırmanın amacı ve bilgi toplama araçları ile ilgili açıklamalar yapılmış, öğrencilerin uygulama hakkındaki soruları yanıtlanmıştır.

Çalışmada istatistiksel değerlendirmeler SPSS adlı istatistik paket programı ile yapılmıştır. Verilerin analizinde ise tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA), t testi, ortalama ve standart sapma değerleri kullanılmıştır.

III. BULGULAR VE YORUM

1. Lise Öğrencilerinin Uzun Süre Yaşadıkları Evin Öz Yeterlik Algularına Etkisinin İncelenmesi

Araştırma örneklemine alınan öğrencilerin apartman katında ve müstakil (bahçeli) evlerde oturma durumlarına göre öz yeterlik algılarının farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla t testi uygulanmış ve t değeri 3.18 olarak $p<0,05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Tablo 1 incelendiğinde yaşamlarının çoğunu apartman katında geçirenlerin öz yeterlik algılarının ortalaması 86.22 olup müstakil evlerde oturanların öz yeterlik algısı puanı ortalaması olan 80,52 den büyük olduğu görülmektedir. Bu bulgu apartmanda oturanların öz yeterlik algısının, müstakil (bahçeli) evlerde oturanlardan daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo1 . Lise Öğrencilerinin Uzun Süre Yaşadıkları Eve Göre Öz Yeterlik Farklılıkları İle İlgili Bulgular

Gruplar	N	X	S.S.	t	Önem düzeyi
Apartment Katında Büyüyenler	125	86,22	10,55	3,18	P<0.05 Anlamlı
Müstakil (Bahçeli) Evlerde Büyüyenler	71	80,52	14,34		

Öz yeterlik algısının düşük ve yüksek anksiyete ile ilişkisi olduğu ve yine anksiyete algılarının yüksek olmasının bireyin bir davranışı yapmaya yönelik inanç düzeyi ile de ilişkili olduğu bulunmuştur (Norman ve ark; 2001, s. 36). Günümüz yaşam şartları

birçoğumuzun stres ve anksiyete gibi problemlerle karşılaşmasına neden olmaktadır. Özellikle şehir yaşantısının getirdiği olumsuz birtakım yaşantıların gençlerin bu problemlerle karşı karşıya kalmasına neden olduğu bir gerçektir.

Araştırma çerçevesinde yukarıdaki denenceyi kurarken apartman katında oturan gençlerin ifade edilen yaşam zorlukları ile karşılaşma oranlarının daha fazla olacağı ve bu olumsuzlukların da bireyde, bir işin üstesinden gelme isteği, hırs, istekli olma, girişken olma, rekabet gibi duygularını oluşturacağı düşünülmüştür. Belirtilen bu duyguların da öz yeterlik düşüncesine sahip bireyde bulunması gereken duygular olduğu göz önüne alındığında, apartman katında oturan gençlerin öz yeterlik algılarının müstakil (bahçeli) evlerde oturan gençlere göre daha yüksek olacağı düşüncesi doğrulanmış olmaktadır.

Ayrıca, bireyin öz yeterlik algısını olumlu yönde etkileyen diğer bir durumun da, öz yeterlik algısının bireyin akademik başarısı ile ilişkisi olduğu ve bireyin çevresinde onun model alabileceği başarılı bireylerin olmasıdır (Caprara ve ark., 2003, s. 943). Bu bulgudan hareketle apartman katında oturan gençlerin müstakil evlerde oturan gençlere oranla apartman yaşantısının getirisi olarak daha fazla insanla karşılaşacakları ve çevrelerinde model alacakları daha çok birey olacağı ve bunda öz yeterlik algısını olumlu yönde etkileyeceği söylenebilir.

Akademik başarının öz yeterlik düzeyini olumlu yönde etkilediği Lane ve ark. (2004, s.247-256)'nın yaptıkları çalışmada da ifade edilmiştir.

2. Lise Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Okul Türü İle Öz Yeterlilik Algılarının Karşılaştırılması

Araştırma örneklemine alınan öğrenciler öğrenim gördükleri okul türüne göre yetenekle öğrenci alan, sınavla öğrenci alan ve genel liselerde öğrenim görenler diye üç gruba ayrılmıştır. Lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri okul türü ile öz yeterlilik algıları arasında bir ilişki olup olmadığını test etmek amacıyla varyans analizi uygulanmış, sonuçlar Tablo 2'de verilmiştir. Tablo 2 incelendiğinde, farklı okul türlerinde öğrenim gören öğrencilerin öz yeterlilik puanları arasında bir fark olup; farkla ilgili varyans analizi sonucu $F= 5,88$ olarak $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu farklı okul türlerinde öğrenim gören öğrencilerin öz yeterlilik puanları arasında fark olduğunu göstermektedir. Bu farkın hangi okul türleri arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD (Least Significant Difference) Post Hoc Testi uygulanmış ve bulgular Tablo 2.1'de verilmiştir

Tablo 2 Lise Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Okul Türü İle Öz Yeterlilik Puanları Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	S.D.	Kareler Ortalaması	F	Önem düzeyi
Gruplar arası	1706,27	2	853,13		
Gruplar içi	27965,82	193	144,90	5,88	$P<0.05$
Toplam	29672,09	195			Anlamlı

Tablo 2.1. Lise Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Okul Türü İle Öz Yeterlik Puanları Arasındaki Farklılıklara İlişkin LSD Post Hoc Testi İle İlgili Bulgular

(I) Okul türü	(J) Okul türü	Ortalamalar arası Fark (I-J)	Önem Düzeyi
1	2	-4,592	P<0.05
2	3	6,82	P<0.05
3	1	-2,22	P>0.05

Lise öğrencilerinin öz yeterlik algılarını okul türüne göre farklılaşacağı ile ilgili denenciyi kurarken öğrencilerin akademik başarılarının okul türüne göre değişeceği ve aynı zamanda yetenekle öğrenci alan liselerde öğrenim gören öğrencilerin öz yeterlik algılarının da öğrencilerin kendilerini olumlu algılamalarına ve yaptıkları işte daha önce başarılı olmalarına bağlı olarak farklılaşacağı düşüncesinden hareket edilmiştir. Caprara ve ark. (2003, s. 943), Hair ve ark (2003, s.971) ve Lane ve ark. (2004, s.247-256)'nın yaptıkları çalışmalarda akademik başarının öz yeterlik düzeyini olumlu yönde etkilediğine yönelik sonuçlara varmışlardır. Ayrıca Ryckman ve ark. (1985, s.296) yaptıkları bir araştırmada, bireyin fiziksel olarak zinde ve sağlıklı olmasının kendini olumlu algılamasına etki ettiğini ifade etmişlerdir. Bireyin kendini bir alanda yeterli görmesinin de öz yeterlik algılarını olumlu yönde etkilediği bir çok araştırmada ifade edilmiştir.

Spor lisesi öğrencilerinin fiziksel olarak zinde olmaları yukarıda da ifade edildiği gibi bu öğrencilerin öz yeterlik algılarını olumlu yönde etkilemektedir. Yine güzel sanatlar lisesine alınan öğrencilerin bir sanat dalında yetenekli olmaları gerekmektedir. Yetenekli oldukları bir alanda öğrencilerin öğrenim görmesi onların kendi benliklerini olumlu olarak algılamalarına ve öz yeterlik algılarının olumlu bir şekilde etkilenmesine yol açmaktadır.

Bir kimsenin kendini bir iş için yetkin görmesi yani o işi başaracağına inanarak girişmesi için, öncelikle o kişinin daha önce benzer işlerde başarılı olması gerekir. Daha önce gösterilen başarı kişinin gücünü sınaması için bir ölçüt olmakta ve yeni işte başarılı olacağı inancını vermektedir. Ayrıca ilk girişimdeki başarı bir ödül olarak yani girişimleri güdüleyici bir etki yapmaktadır (Kuzgun, 2003, s.53). Bu bulgu sınavla ve yetenekle öğrenci alan okullarda öğrenim gören öğrencilerin öz yeterlik düzeyi algılarının genel liselerde öğrenim görenlerden niçin farklılaştığını özetlemektedir. Örneğin spor ve güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin belirli bir yetenek sınavı ile bu okullara alınmaları o kişinin daha önce benzer işlerde başarılı olduğunun göstergesidir. Bu nedenle bu okullarda öğrenim gören öğrencilerin öz yeterlik algılarının genel liselerde öğrenim gören öğrencilere göre farklılaşacağı düşüncesi ile hareket edilmiş ve yapılan varyans analizi sonucunda sınavla ve yetenekle öğrenci alan okullarda öğrenim gören öğrencilerin öz yeterlik algılarının genel liselerde öğrenim görenlerden daha yüksek olduğu hipotezi doğrulanmıştır.

Sınavla ve yetenekle öğrenci alan okulların öğrencilerinin öz yeterlik algıları arasında farklılaşmanın olmayışının ise her iki okul türünde de öğrencilerin öz yeterlik algılarını olumlu yönde etkileyen akademik başarı, kendini bir alanda yeterli görme ve fiziksel zindelik gibi faktörlerin olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

3. Lise Öğrencilerinin Uzun Süre Yaşadıkları Yer İle Öz Yeterlilik Algılarının Karşılaştırılması

Araştırma örneklemine alınan öğrenciler uzun süre yaşadıkları yerlere göre; köyde, ilçede ve şehir merkezinde büyüyenler diye üç gruba ayrılmıştır. Lise öğrencilerinin uzun süre yaşadıkları yer ile öz yeterlilik algıları arasında bir ilişki olup olmadığını test etmek amacıyla varyans analizi uygulanmış, sonuçlar Tablo 3'de verilmiştir. Tablo 3 incelendiğinde, farklı yerlerde yetişen öğrencilerin öz yeterlilik puanları arasında bir fark olup, farkla ilgili varyans analizi sonucu $F= 11,07$ olarak $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu farklı yerlerde yetişen öğrencilerin öz yeterlilik puanları arasında fark olduğunu göstermektedir. Bu farkın hangi yerler arasında olduğunu anlamak için LSD (Least Significant Difference) Post Hoc Testi uygulanmış ve bulgular Tablo 3.1'de verilmiştir.

Tablo 3 Lise Öğrencilerinin Uzun Süre Yaşadıkları Yer İle Öz Yeterlilik Puanları Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular

	Kareler toplamı	S.D.	Kareler Ortalaması	F	Önem düzeyi
Gruplar arası	3053,74	2	1526,87		
Gruplar içi	26618,35	193	137,91	11,07	$P<0.05$
Toplam	29672,09	195			Anlamlı

Tablo 3.1. Lise Öğrencilerinin Uzun Süre Yaşadıkları Yer İle Öz Yeterlilik Puanları Arasındaki Farklılıklara İlişkin LSD Testi İle İlgili Bulgular

(I) Okul türü	(J) Okul türü	Ortalamalar arası Fark (I-J)	Önem Düzeyi
1	2	-4,44	$P<0.05$
2	3	-6,77	$P<0.05$
3	1	11,22	$P<0.05$

Lise öğrencilerin uzun süre yaşadıkları yerlere göre öz yeterlilik algılarının farklılaşacağına ilişkin denence kurulurken, gençlerin yetiştikleri ortamın onlara sunduğu fırsatların farklılaşacağı ve bu farklılığın da öz yeterlilik algısını olumlu yada olumsuz yönde etkileyeceği düşüncesi ile hareket edilmiştir.

Kanchana (2002, s.17-26) yaptığı araştırmada hızlı endüstrileşmenin sonucu olarak akademik ve kariyer alanında ciddi rekabetlerin ortaya çıktığını ve bununla gençleri benzer arayışlar içine soktuğunu belirtmiş ve gençlerin öz yeterlilik algılarının bir guruba ait olma hissine sahip olmalarına göre farklılaştığı sonuçlarına varmıştır.

Yoksul aile çocukları yetenekli olduklarına inansalar bile ileri eğitim görme isteklerine, ekonomik engelleri nedeniyle, gerçekleştiremeyeceklerine inanmakta ve bu konuda girişimde bulunmaktan kaçınmaktadırlar (Kuzgun, 2003, s.55).

Yoksulluğun şehirden köye doğru gidildikçe arttığı bir gerçektir. Bu bakımdan bireyin kendinin bir işi yapacağına inanması gibi öz yeterlilik algısı ile ilgili duyguları

şehirden köye gidildikçe değişecektir. Bu bağlamda köyde yetişmiş bir birey, şehir veya ilçede büyüyenlere göre geleceğe ilişkin bir karar vermede içinde bulunduğu ekonomik şartları daha fazla göz önüne almak zorundadır. Örneğin köydeki bir öğrencinin dershaneye gitmek için sadece dersane ücretini bulması yeterli değildir. Kalacak yer, yeme içme vb. hususları da hesaba katmalıdır.

Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde elde edilen bulguların ışığında çalışmanın sonuçlarına ve bu sonuçlardan hareketle bir takım önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar:

1. Apartman katında oturan gençlerin öz yeterlik algıları, müstakil (bahçeli) evlerde oturanlara göre daha yüksektir.
2. Öğrencilerin okudukları lise türüne göre öz yeterlik algıları farklılaşacaktır. Buna göre sınavla ve yetenekle öğrenci alan okullarda öğrenim gören öğrencilerin öz yeterlik algıları genel liselerde öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksektir.
3. Öğrencilerin uzun süre yaşadıkları yere göre öz yeterlik algıları farklılaşacaktır. Buna göre şehirde büyüyen gençlerin öz yeterlik algıları ilçe ve köyde büyüyen öğrencilere oranla göre daha yüksektir. İlçede büyüyen gençlerin öz yeterlik algıları köyde büyüyen öğrencilere oranla göre daha yüksektir.

Öneriler:

1. Öğrencilerin öz yeterlik algıları akademik başarı ile ilişkili olduğundan öğretmenlerin öğrencilere iyi birer model olmaları gerektiği söylenebilir.
2. Öğrencilerin öz yeterlik algıları çevrelerinde model alacakları olumlu özelliklere sahip bireylerin bulunmalarından etkileneceğinden ailelerin ve öğretmenlerin öğrencilere iyi birer model olmaları gerektiği söylenebilir.
3. Öğrencilerin öz yeterlik algısını güçlendirmek için öğretmenlerin, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına uygun öğretim yapmaları, her öğrencinin niteliklerine uygun çok çeşitli etkinliklere yer vermeleri, işbirliğine dayalı öğretim yaklaşımlarını kullanmaları önerilebileceği gibi, ayrıca öğrencileri birbirleri ile karşılaştırmaya dayalı değerlendirme yaklaşımlarından da kaçınmaları gerektiği önerilebilir.
4. Yoksul öğrencileri eğitime yönlendirmek, girişimlerinin başarı ile sonuçlanacağı konusunda yetkinlik beklentilerini yükseltmek için danışman ve öğretmenlere önemli görevler düşmektedir.
5. Öğrencilerin öz yeterlik algılarının bir işte başarılı olması ile ilişkili olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle öğretmen ve ailelerin öğrencinin başarılı olacağı en az bir alanda ilerleyebilmesi için yardımcı olmalıdırlar.

KAYNAKLAR

1. Akbaba, Sırrı; "Psikolojik Sağlığı Koruyucu Rehberlik Ve Psikolojik Danışma", Öğreti Yayınları, 2004, Ss. 63.
2. Bandura, Albert, Et All, Perceived Self-Efficacy And Pain Control, Journal Of Personality And Social Psychology, 1987, Vol.53, No.3, 563-571.
3. Bauer, J. J. and Bonanno G.A., the Narrative Differentiation Of Self-Efficacy And Other Self-Evaluations while Adapting To Bereavement, Journal Of Research in Personality 35, 424-448, 2001.

4. Caprara, Gian Vittorio, Steca, Patrizia, Cervone, Daniel, Artistico, Danielle, "The Contribution Of Self-Efficacy Beliefs To Dispositional Shyness: On Social-Cognitive Systems And The Development Of Personality Dispositions", *Journal Of Personality*, 71:6, Dec. 2003, P. 943
5. Gözüm, Sabahat ve Aksayan, Seçil (1999) "Öz-Etkililik-Yeterlik Ölçeğinin Türkçe Formunun Güvenirlik ve Geçerliliği", *Atatürk Ün. Hemşirelik Yüksekokul Dergisi*, Cilt:2, Sayı:1 Ss. 25-26
6. Griffin, Nancy C., "Cultivating Self-Efficacy in Adolescent Mothers: A Collaborative Approach", *Professional School Counseling*; Apr. 98, Vol. 1 Issue 4, P 53, 6p,
7. Hair, E.C., Graziano, G.W., Self-Esteem, Personality, And Achievement In High School, *Journal Of Personality*, 71:6, December 2003,
8. Kanchana, M., Self-Concept and Career Decision-Making Self-Efficacy Of Under Graduate College Students: Indian and American Comparisons, *Journal of Psychological Researches*, 2002, No.1 & 2. P. 17-26
9. Kaptan, Fitnat ve Korkmaz Hünkar, "Probleme Dayalı Öğrenme Yaklaşımının Hizmet Öncesi Fen Öğretmenlerinin Problem Çözme Becerileri ve Öz Yeterlilik İnanç Düzeylerine Etkisi", *Hacettepe Üniversitesi İlköğretim Bölümü Fen Bilgisi Eğitimi A.B.D.*, Ankara, 2001.
10. Kuzgun, Yıldız, "Meslek Rehberliği ve Danışmanlığına Giriş", *Nobel Yayınları*, 2003, S. 54
11. Lane, J., Lane, A.M., Kyprianou, A., Self-Efficacy, Self-Esteem and Their Impact on Academic Performance, Social Behavior and Personality, 2004, 32 (3), 247-256.
12. Norman S. Endler, Rachel L. Smeer, Judith M. Johnson, And Gordon L. Flett, "General Self-Efficacy and Control in Relation To Anxiety and Cognitive Performance", *Current Psychology: Developmental-Learning-Personality-Social*, Spring 2001, Vol. 20, No. 1, 36-52.
13. Rickman, R. M., Robbins R.A., Et Al. , Physical Self-Efficacy And Actualization, *Journal of Research in Personality* 19, P. 288-298, 1985.
14. Senemoğlu, Nuray; "Gelişim Öğrenme ve Öğretim", *Gazi Kitabevi*, 2004, s.231
15. Weinberg, R.S., Et Al, Effect Of Preexisting And Manipulated Self-Efficacy On Weight Loss in Self-Control Program, *Journal Of Research In Personality* 18, 352-358, 1984.